

Asia: VN/12575/2023

Lausuntopyyntö uudistettavasta lainvalmistelun kuulemisoppaasta

VASTAAJATIEDOT

1. Organisaatio

muu

TYÖRYHMÄN ARVIOMUISTIO

2. Vaihtoehto 1 ohjeistetulle lausuntoajalle: Säilytetään nykyinen lausuntoajan pääsääntö (vähintään 6 viikkoa, laajoissa hankkeissa vähintään 8 viikkoa ja yleisellä lomakaudella aihetta pidentää) ja avataan ohjeessa aiempaa konkreettisemmin pääsäännöstä poikkeamisen edellytykset.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

Sitra yhtyy OM:n työryhmän esitykseen siitä, että nykyinen ohjeistus (6-8 viikkoa) lausuntoajalle säilytetään. Riittävän pitkä lausuntoaika mahdollistaa laadukkaan lainvalmistelun sekä laajemman yleisön tavoittamisen ja osallistumisen. Se luo myös tasavertaisuutta sidosryhmien välillä. Esimerkiksi monilla järjestöillä on pienet resurssit, ja etenkin loma-aikoina toteutettavat lausuntokierrokset hankaloittavat lausuntopyyntöihin vastaamista.

Lainsäädännön arviointineuvosto ja oikeuskansleri ovat kritisoineet liian lyhyitä lausuntoaikoja. Keskimäärin lausuntokierrosten kesto on 37 päivää eli vähän reilu 5 viikkoa (vuosien 2015-2022 datan perusteella). Laadukkaassa lainvalmistelussa on varattava riittävästi aikaa kuulemiselle ja myös vaikutustenarvioinnille.

3. Ohjeistetut poikkeamisperusteet: Pitäisikö pääsääntöisestä lausuntoajasta voida tapauskohtaisen kokonaisharkinnan perusteella poiketa seuraavilla perusteilla? Valitse kaikki seikat, joiden perusteella lyhyemmän lausuntokierroksen pitäisi olla mahdollinen.

-

Perustelut

-

4. Vaihtoehto 2 ohjeistetulle lausuntoajalle: Määritellään uudeksi lausuntoajan pääsäännöksi vähintään 5 viikkoa (laajoissa hankkeissa vähintään 7 viikkoa, yleisellä lomakaudella aihetta pidentää) sekä poikkeamismahdollisuudet samoin kuin edellä 1 vaihtoehdossa. Osallistumisoikeuksien turvaamiseksi arvioidaan uuden kuulemisoppaan viimeistelyssä, onko tarpeen muuttaa opasluonnoksen vapaaehtoisesti noudatettavia, lausunnon antamista helpottavia suosituksia periaatteiksi, joita on lähtökohtaisesti noudatettava kaikissa hankkeissa (esim. ennakoilmoitus lausuntomenettelyn aiheesta ja ajankohdasta sekä vaikutusarvioinnin ja säännöskohtaisten perusteluiden valmiusaste).

-

Perustelut

-

5. Vaihtoehto 3 ohjeistetulle lausuntoajalle: Määritellään uudeksi lausuntoajan pääsäännöksi vähintään 4 viikkoa (laajoissa hankkeissa vähintään 6 viikkoa, yleisellä lomakaudella aihetta pidentää) sekä poikkeamismahdollisuudet samoin kuin edellä 1 vaihtoehdossa. Osallistumisoikeuksien turvaamiseksi arvioidaan uuden kuulemisoppaan viimeistelyssä, onko tarpeen muuttaa opasluonnoksen vapaaehtoisesti noudatettavia, lausunnon antamista helpottavia suosituksia periaatteiksi, joita on lähtökohtaisesti noudatettava kaikissa hankkeissa (esim. ennakoilmoitus lausuntomenettelyn aiheesta ja ajankohdasta, vaikutusarvioinnin ja säännöskohtaisten perusteluiden valmiusaste, kuulemiset varhaisemmassa vaiheessa valmistelua sekä lausuntokierroksen aikana järjestettävä keskustelutilaisuus).

-

Perustelut

-

6. Arviomuistiossa käsitellään keinoja kuulemisen kehittämiseksi erityisesti valtioneuvoston sähköisiin työkaluihin liittyen. Pitäisikö seuraavia toimenpiteitä merkittävänä lainvalmistelun kuulemisen kehittämisessä? Valitse kaikki toimenpiteet, joita pitäisit merkittävänä.

Hankeikkunaan päivitettäisiin yhdenmukaisemmin ja ajantasaisemmin lainvalmisteluhankkeita koskevia tietoja.

Perustelut

Kaikki ehdotetut toimenpiteet ovat kannatettavia (lausuntopalvelu ei antanut valita kuin yhden vastausvaihtoehdon)

7. Muu palaute työryhmän arviomuistioista.

-

KUULEMISOPAS – JOHDANTO

8. Kommentit kuulemisoppaan johdannosta.

Sitra pitää hyvänä, että kuulemisopasta uudistetaan ja tarkempi ohjeistus kuulemisesta on tehty säädösvalmistelun kaikkiin vaiheisiin ja etenkin esivalmisteluun. Varhaisella kuulemisella voidaan parantaa ja yhdenmukaistaa lainvalmistelun laatua ja edistää tietopohjaista päätöksentekoa.

Varhainen kuuleminen edesauttaa eri sidosryhmien ja eri näkökulmien huomioonottamisen valmistelussa. Avoin lainvalmistelu ja osallistumisen mahdollistaminen sen eri vaiheissa lisää luottamusta, läpinäkyvyyttä ja vahvistaa myös sidosryhmien sitoutumista ja päätösten toimeenpanoa.

1. Kuulemisen menetelmät ja työkalut

Sitra näkee olennaisen tärkeänä, että lakien valmisteluun pyritään osallistamaan sidosryhmiä ja kansalaisia laaja-alaisesti ja vaikuttavasti. Tässä nykyisiä kuulemiskäytäntöjä täydentäisivät erilaiset, uudet digitaaliset osallistumisalustat, jotka on suunniteltu alun alkaen rakentavan vuorovaikutuksen, osallistumisen ja päätöksenteon tarpeisiin. Tänä päivänä nämä alustat hyödyntävät usein koneoppimisen menetelmiä, ja lisääntyvässä määrin myös tekoälyä, kun ne tuottavat päätöksentekoa tukevaa analyysiä osallistujien alustalla esittämistä näkökulmista.

Eräs keskeinen digitaalisten osallistumisalustojen etu moniin muihin nykyisiin kuulemis- ja osallistumistapoihin verrattuna on se, että ne mahdollistavat ajasta ja paikasta riippumattoman massaosallistumisen. Kansalaiset voivat käsitellä alustoilla erilaisia aiheita täsmentävästi ja priorisoiden tai laajentaa valmistelun näkökulmia - rakentavalla ja kevyellä tavalla. Esimerkiksi hiljattain Suomessa lanseeratun Polis-alustan avulla kuulemisprosesseihin voidaan saada arvokasta tietoa muun muassa siitä, millaiset näkemykset erottavat tai yhdistävät eri ihmisryhmiä. Polis-alustalla osallistujat voivat käsitellä rakentavasti tiettyä aihetta ja tuoda esiin omia näkemyksiään muiden arvioitaviksi ja äänestettäväiksi. Polis-keskustelun aikana osallistujat monipuolistavat ja kasvattavat näin käsitellyn aihepiirin näkökulmia oppien samalla, mitä muita näkökohtia aiheeseen liittyy. Samalla alusta tuottaa reaaliaikaisesti tietoa siitä, mistä seikoista osallistujat ovat samanmielisiä ja missä löytyy eroavaisuuksia.

2. Kuulemisen menetelmät ja työkalut

- Kansalaisraadit -termin (s.22) voisi muuttaa termiin "puntaroivat kansalaispaneelit".

Puntaroivilla kansalaispaneeleilla vahvistetaan valmistelun tietopohjaa ja legitimizeettiä

Puntaroivilla kansalaispaneeleilla voidaan tuottavaa harkittuja ja moniäänisiä ratkaisuehdotuksia merkittäviin ja laajalle yhteiskuntaan vaikuttaviin kysymyksiin lainvalmistelun eri vaiheissa vahvistaen päätösten hyväksyttävyyttä ja tietopohjaa. Satunnaisotantaan perustuvalla henkilökohtaisella kutsulla saadaan tutkitusti mukaan osallistujia, jotka jäävät perinteisten

osallistumiskanavien ulkopuolelle. Paneelipaikkojen kiintiöinti eri väestöryhmille ja fasilitoitu keskustelu mahdollistavat moniäänisen ja rakentavan dialogin sekä eri näkökulmien aidon kohtaamisen.

Puntaroivien kansalaispaneelien avulla on kyetty ratkaisemaan vaikeita yhteiskunnallisia kysymyksiä koskien esimerkiksi aborttioikeutta, julkisen sektorin säästöjä ja ydinvoimaloiden rakentamista, uudistamaan perustuslakeja sekä vahvistamaan eri toimijoiden sitoutumista kunnianhimoisiin ilmastotavoitteisiin. Puntaroivat kansalaispaneelit auttavat päätöksentekijöitä tekemään vaikeita päätöksiä ja vahvistamaan yhteiskunnallista luottamusta. Ne tuottavat harkittuja ja perusteltuja ratkaisuehdotuksia mielipiteitä voimakkaastikin jakaviin, vaikeita eturistiriitoja, oikeudenmukaisuus- ja hyväksyttävyyšnäkökohtia sisältäviin yhteiskunnallisiin kysymyksiin helposti hyödynnettävässä muodossa.

ESIVALMISTELU – PERIAATTEET JA YLEINEN PALAUTE

9. Periaate – Mahdollisen esivalmistelun aloittaminen julkaistaan Hankeikkunassa.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

Tieto esivalmistelun käynnistymisestä tulisi olla avoimesti Hankeikkunassa kenen tahansa saatavilla. Se mahdollistaa myös prosessin paremman seurattavuuden, kun hankkeiden aloituksista tulisi selkeä etappi. Tässä tulisi olla yhdenmukaiset toimintatavat, riippumatta käynnistyvän hankkeen aiheen vaikutuksista tai merkittävydestä.

10. Periaate – Mahdollisessa esivalmistelussa kuullaan keskeisiä sidosryhmiä ja tarvittaessa myös yleisöä, jos hankkeella voi olla merkittäviä vaikutuksia eikä kyse ole sellaisen EU-säädöksen täytäntöönpanosta, jossa on vähän kansallista liikkumavaraa.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

Varhainen sidosryhmien ja yleisön kuuleminen mahdollistaa tosiasiallisen vaikuttamisen säädösvalmisteluun.

11. Periaate – Jos esivalmistelusta laaditaan arviomuistio tai muu loppuraportti, siitä järjestetään kirjallinen kuuleminen Lausuntopalvelussa.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

12. Periaate – Esivalmistelun mahdollista loppuraporttia koskevasta kuulemispalautteesta julkaistaan yhteenveto Hankeikkunassa.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

13. Muut kommentit kuulemista esivalmistelussa koskevasta ohjeistuksesta.

-

PERUSVALMISTELU – PERIAATTEET JA YLEINEN PALAUTE

14. Periaate – Säädosvalmisteluhankkeen toimeksiannosta päätettäessä suunnitellaan, miten sidosryhmiä osallistetaan valmistelun aikana. Keskeisiä näkökulmia suunnittelussa ovat hankkeen sidosryhmien ja kuulemistarpeiden tunnistaminen sekä kuulemisten aikataulut ja menetelmät.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

15. Periaate – Perusvalmistelun aikana kuullaan riittävän laajasti sidosryhmiä ja tarvittaessa myös yleisöä.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

16. Periaate – Perusvalmistelussa suunnitellaan säädosehdotusta koskeva lausuntomenettely.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

17. Muut kommentit kuulemista perusvalmistelussa koskevasta ohjeistuksesta.

-

LAUSUNTOMENETTELY – PERIAATTEET JA YLEINEN PALAUTE

18. Periaate - Lausuntomenettely järjestetään Lausuntopalvelussa ja julkaistaan myös Hankeikkunassa. Lausuntomenettely voidaan järjestää muulla tavalla vain perustellusta syystä, joka mainitaan lausuntopyynnössä sekä hallituksen esityksessä taikka asetuksen tai määräyksen perustelumuiotiossa.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

19. Periaate - Säädos ehdotuksista pyydettyjen kirjallisten lausuntojen antamiseen varataan aikaa vähintään kuusi viikkoa ja laajoissa hankkeissa vähintään kahdeksan viikkoa. Lausuntoaikaa on aihetta pidettävä, jos se muuten ajoittuisi yleiseen lomakauteen. Lausuntoaika voi olla lyhyempi vain perustellusta syystä, joka mainitaan lausuntopyynnössä sekä hallituksen esityksessä taikka asetuksen tai määräyksen esittelymuistiossa. (Perustelluista syistä ks. opasluonnoksen luku 4.4.)

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

20. Periaate – Lausuntomenettelyssä saaduista lausunnoista laaditaan yhteenveto, joka julkaistaan Hankeikkunassa. Lausuntoyhteenvedon laatimisesta tai julkaisemisesta voi poiketa vain perustellusta syystä, joka mainitaan hallituksen esityksessä taikka asetuksen tai määräyksen esittelymuistiossa.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

21. Muut kommentit lausuntomenettelyä koskevasta ohjeistuksesta.

-

JATKOVALMISTELU JA VALTIONEUVOSTON PÄÄTÖKSENTEKO – PERIAATTEET JA YLEINEN PALAUTE

22. Kommentit kuulemispalautteen hyödyntämistä jatkovalmistelussa ja valtioneuvoston päätöksenteossa koskevasta ohjeistuksesta.

-

EDUSKUNNAN ASiantuntijakuulemiset – PERIAATTEET JA YLEINEN PALAUTE

23. Periaate - Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa annettavassa esittelevän ministeriön vastineessa arvioidaan valiokunnan saama olennainen asiantuntijapalaute. Vastineessa vastataan myös valiokunnan mahdollisesti esittämiin kysymyksiin ja tarkentamistarpeisiin. Vastineessa mahdollisesti esitettävistä muutoksista hallituksen esityksen säännösehdoiksi keskustellaan tarvittaessa valiokuntaneuvoksen kanssa.

Ei kantaa

Perustelut

-

24. Muut kommentit esittelevän ministeriön toimintaa eduskunnan valiokunnan asiantuntijakuulemisessa koskevasta ohjeistuksesta.

SEURANTA JA JÄLKIARVIOINTI –YLEINEN PALAUTE

25. Kommentit kuulemista seurannassa ja jälkiarvioinnissa koskevasta ohjeistuksesta.

EU-ENNAKKOVAIKUTTAMINEN, EU-SÄÄDÖKSET JA VALTIOSOPIMUKSET – YLEINEN PALAUTE

26. Kommentit kuulemista EU-ennakkovaikuttamisessa, EU-säädösten ja valtiosopimusten valmistelussa koskevasta ohjeistuksesta.

Kansallisesti merkittävistä EU-asioista voisi järjestää asiantuntijakuulemisten lisäksi julkisia kuulemisia.

ESIVALMISTELU – SUOSITUKSET

27. Suositus – Esivalmistelun aikana on usein tarkoituksenmukaista järjestää myös suullisia kuulemisia esimerkiksi tietopohjan, nykytilan ja ratkaisuvaihtoehtojen kartoittamiseksi.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

28. Suositus – Kirjallisen esivalmistelukuulemisen kysymykset rakenteistetaan niin, että selvityksen kohteena oleva asiakokonaisuus ja osa-alueiden keskinäiset yhteydet on helppo hahmottaa. Myös vapaan palautteen antaminen on yleensä mahdollista. Lisäksi kysymysten muotoiluissa otetaan huomioon palautteen koostamiseen liittyvät tarpeet.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

Kyselyjen suunnittelussa on tärkeä huomioida palautteen antajan näkökulma, että kysely ei ole liian pitkä, palautteen antaminen on helppoa ja avoin palaute on myös mahdollista antaa.

29. Suositus – Esivalmisteluvaiheessa ainakin arviomuistiota tai muuta loppuraporttia koskeva kuuleminen on hyvä järjestää suomeksi ja ruotsiksi, jos asialla on erityisen suuri merkitys Ahvenanmaalle tai huomattava merkitys maan ruotsinkieliselle väestölle. Usein riittävää on, että tiivistelmä arviomuistion sisällöstä on saatavana ruotsiksi.

Ei kantaa

Perustelut

30. Suositus – Loppuraporttia koskevan kuulemispalautteen yhteenveto julkaistaan Hankeikkunassa etappina.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

31. Suositus – Loppuraporttia koskevasta kuulemispalautteesta julkaistaan Hankeikkunassa kirjallinen arvio.

Ei kantaa

Perustelut

-

PERUSVALMISTELU – SUOSITUKSET

32. Suositus – Perusvalmisteluvaiheen hankesuunnitelman mukaiset kuulemiset aikataulutetaan lainvalmistelun prosessioppaan mukaisten työvaiheiden mukaan.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

33. Suositus – Perusvalmistelun aikaisten kuulemisten aikataulut julkaistaan etukäteen Hankeikkunassa etappeina.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

34. Suositus – Kuulemissuunnitelman sisällön ja aikataulun ajantasaisuus tarkistetaan tarvittaessa.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

35. Suositus – Valmistelun aikana kuullaan suoraan myös niitä ihmisiä sekä yhteisöjä ja niissä toimivia, joita asia ja ratkaisuvaihtoehdot koskevat.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

36. Suositus – Perusvalmisteluvaiheen lausuntopyynnöt, kyselyt ja muut kirjalliset kuulemiset tehdään osittain rakenteisina.

Ei kantaa

Perustelut

-

37. Suositus – Perusvalmistelun aikaisissa kuulemisissa esimerkiksi nykytilan ja sen muutostarpeiden, tietopohjan sekä ratkaisuvaihtoehtojen kartoituksesta on monesti tarkoituksenmukaista hyödyntää myös suullisia, keskustelevia kuulemistapoja.

Kannatan muutettuna

Perustelut

Tähän olisi hyvä lisätä myös digitaalisten osallistamislustojen käyttö (kts. johdanto-kohdan kommentti mm. Polis-alustaan liittyen).

38. Suositus – Perusvalmisteluvaiheen aikaiset kuulemiset järjestetään myös ruotsiksi, jos asialla on erityisen suuri merkitys Ahvenanmaalle tai huomattava merkitys maan ruotsinkieliselle väestölle.

Ei kantaa

Perustelut

-

39. Suositus – Perusvalmistelun aikainen sidosryhmien kuulemispalaute kootaan yhteenvetoon, joka julkaistaan Hankeikkunassa.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

40. Suositus – Perusvalmistelussa arvioidaan, miten kuulemista voidaan hyödyntää säädöksen seurannassa sen voimaantulon jälkeen.

Ei kantaa

Perustelut

-

LAUSUNTOMENETTELY – SUOSITUKSET

41. Suositus - Lausuntopyyntö ja lausuntomenettelyn toteutus suunnitellaan perusvalmistelun tekevän työryhmän kanssa. Jos esitys on tehty virkatyönä, ainakin keskeiset sidosryhmät osallistetaan lausuntopyynnön valmisteluun, mukaan lukien lausuntomenettelyn jakelulistan määrittelyyn.

Ei kantaa

Perustelut

-

42. Suositus - Lausuntopyyntö toteutetaan rakenteisena niin, että myös vapaa kommentointi on mahdollista.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

Esimerkiksi tekoälytyökalujen hyödyntäminen tulisi olla mahdollista lausuntopalautteen koostamisessa ja analysoinnissa, mutta lomakkeita ei tulisi suunnitella teknologia/työkalu edellä vaan ennen kaikkea käyttäjien (lausunnon antajat) näkökulmasta ja palautteen antamisen helppous edellä.

43. Suositus – Lausuntomenettelyn ajankohta ja aihe julkaistaan ja ilmoitetaan lausuntopyyntöön saajille etukäteen ainakin silloin, kun lausuntoaika on pääsääntöä lyhyempi.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

Lausuntomenettelyn ajankohta ja aihe tulisi julkaista Hankeikkunassa ja ministeriöiden omassa viestinnässä mahdollisimman pian kun lausuntokierroksen ajankohta on selvillä. Tämä on erityisen tärkeää silloin, jos lausuntoaika on pääsääntöä lyhyempi.

44. Suositus - Lausuntojen antamiseen varataan niin pitkä aika, että myös muilla kuin sidosryhmien edunvalvojilla ja viranomaisilla on todellinen mahdollisuus osallistua lausuntomenettelyyn.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

45. Suositus - Ruohonjuuritason toimijoita tai muuten laajempaa yleisöä tavoittelevan lausuntomenettelyn viestintä suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä hankkeen sidosryhmien kanssa.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

46. Suositus - Keskustelutilaisuudet, haastattelut sekä verkkokeskustelut ja -kyselyt voivat olla hyviä täydentäviä keinoja ruohonjuuritason palautteen saamiseksi lakiehdotuksesta.

Kannatan muutettuna

Perustelut

Tähän voisi lisätä myös digitaaliset osallistumisalustat (kts. johdanto-osioon kommentti mm. Polis-alustaan liittyen).

47. Suositus - Lausuntoyhteenvedon alussa on tiivistelmä lausuntomenettelyn toteutuksesta ja ehdotuksen asioita tai asiakokonaisuuksia koskevan palautteen päälinjoista. Tämän jälkeen on yhteenveto

yksityiskohtaisesta palautteesta asiakohdittain. Saman suuntaisella kannalla olevien perustelut ryhmitellään asiakohdittain.

Ei kantaa

Perustelut

-

48. Suositus - Lausuntopalvelussa olevan rakenteisen palauteaineiston voi tallentaa Excel-tiedostoksi, jolloin rakenteisia ominaisuuksia voi hyödyntää lausuntoyhteenvedon koostamisessa.

Ei kantaa

Perustelut

-

49. Suositus - Lausunto- ja muusta kuulemispalautteesta laaditaan arvio, jossa esitettyjä näkemyksiä arvioidaan. Arvio jäsennetään samoin kuin lausuntoyhteenvedo, eli lausunnon antajien merkittävät perustelut arvioidaan kunkin perustelukohdan jälkeen.

Ei kantaa

Perustelut

-

50. Suositus - Arvio kuulemispalautteesta julkaistaan jatkovalmistelupäätöksen yhteydessä Hankeikkunassa etappina.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

Lainvalmistelun ja päätöksenteon seurattavuuden ja läpinäkyvyyden vuoksi on tärkeää, että lausuntopalaute myös arvioidaan ja lausujat saavat tietoa palautteensa vaikutuksista miten esityksiä muutetaan sen perusteella.

JATKOVALMISTELU JA VALTIONEUVOSTON PÄÄTÖKSENTEKO – SUOSITUKSET

51. Suositus - Jos lausunnonantaja esittää lausuntomenettelyn jälkeen esityksen sisältöön merkittävästi vaikuttavia uusia kommentteja, niistä viestitään muille sidosryhmille.

Ei kantaa

Perustelut

-

EDUSKUNNAN ASiantuntijakuulemiset – Suositukset

52. Suositus - Suullisen esittelyn tueksi tehdään yleensä tiivis PowerPoint-esitys.

Ei kantaa

Perustelut

-

53. Suositus – Vastineessa asiantuntijapalaute, arviot ja esittelevän ministeriön kannat esitetään asiakokonaisuuksittain.

Ei kantaa

Perustelut

-

54. Suositus – Vastineluonnos annetaan tiedoksi ja kommentoitavaksi muille eduskunnan kuulemille asiantuntijoille, jos valiokunta siihen suostuu ja se on aikataulullisesti mahdollista.

Ei kantaa

Perustelut

-

55. Suositus – Vastineasiakirja otsikoidaan esimerkiksi: ”HE xx/xxxx vp – X-ministeriön vastine Y-valiokunnalle.

Ei kantaa

Perustelut

-

SEURANTA JA JÄLKIARVIOINTI – SUOSITUKSET

56. Suositus – Seurannan painopisteiden ja jälkiarvioitavan sääntelyn valinnassa hyödynnetään kuulemisia ja muuta sidosryhmäyhteistyötä.

Ei kantaa

Perustelut

-

57. Suositus – Sidosryhmille kannattaa viestiä ministeriössä suunnitteilla olevasta seurannasta ja jälkiarvioinneista.

Ei kantaa

Perustelut

-

58. Suositus - Seuranta varten tehtävän sidosryhmäkuulemisen palautteen laatua usein parantaa kuulemisen ajoittaminen kuultaville sopivaan ajankohtaan.

Ei kantaa

Perustelut

-

59. Suositus – Erityisesti ennen vaalikauden vaihtumista on tarpeen seurata toimialan sääntelyn mahdollisia merkittäviä muutostarpeita ja käydä niistä keskusteluja sidosryhmien kanssa.

Ei kantaa

Perustelut

-

60. Suositus – Jo lainsäädäntöhankkeen perusvalmistelun aikana on hyödyllistä kuulla sidosryhmiä seurannan ja mahdollisen jälkiarvioinnin tarpeesta ja toteutuksesta.

Ei kantaa

Perustelut

-

61. Suositus – Seurannan ja jälkiarvioinnin tiedonkeruussa hyödynnetään kuulemista.

Ei kantaa

Perustelut

-

62. Suositus – Seurannan tai jälkiarvioinnin osana järjestetyn kuulemisen, kuten keskustelutilaisuuden tai kyselyn, palautteen yhteenveto julkaistaan Hankeikkunassa esimerkiksi muistiona.

Ei kantaa

Perustelut

-

63. Suositus – Myös jatkuvaluonteisen seurantatiedon riittävä dokumentointi viimeistään seuraavan säädösvalmisteluhankkeen aikana on tärkeätä, jotta sidosryhmät voivat arvioida tiedon oikeellisuutta, vaikutuksia ja merkittävyyttä.

Ei kantaa

Perustelut

-

64. Suositus – Mahdollisen jälkiarvioinnin loppuraportti julkaistaan Hankeikkunassa.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

EU-ENNAKKOVAIKUTTAMINEN, EU-SÄÄDÖKSET JA VALTIOSOPIMUKSET – SUOSITUKSET

65. Suositus – Neuvoston kokouksen asialista jaetaan etukäteen tiedoksi valmistelujaoston laajalle kokoonpanolle.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

MUU PALAUTE SUOSITUKSISTA

66. Muut kommentit suosituksista: esimerkiksi ehdotukset kokonaan uusiksi suosituksiksi

-

LIITTEET

67. Kommentit kyselyn laatiminen -liitteestä

-

68. Kommentit kuulemisen kielet -liitteestä

-

69. Kommentit asiakirjajulkisuus, tiedonhallinta, avoimuusrekisteri ja tietosuojakuulemisessa –liitteestä

-

70. Kommentit lakisääteiset kuulemisvelvoitteet -liitteestä

-

Muu palaute kuulemisoppaasta

71. Muut kommentit kuulemisoppaan luonnoksesta

Oppaan tavoite kuulemisen toimintatapojen yhtenäistämiseksi valtioneuvostossa on tärkeä. Esimerkiksi periaate lausuntopalvelun käytöstä kaikissa lausuntomenettelyissä on hyvä. Opas etenee luontevasti säädösvalmisteluprosessin mukaisesti. Kuulemisen kokonaisuutta on tarkasteltu huolellisesti ja joissakin kohdin opas kaipaa tiivistämistä, jotta oleellinen tieto ei huku.

Sitra pitää tärkeänä, että kuulemismenettelyissä on käytössä tarpeenmukaisia nykyaikaisia digitaalisia työkaluja ja valtioneuvoston piirissä myös osaamista niiden tehokkaaseen hyödyntämiseen. Työkalujen käytettävyyteen ja saavutettavuuteen, niin lainvalmistelijan kuin osallistujan (lausunnon antaja) näkökulmasta tulisi kiinnittää huomiota. Olennaista on tunnistaa, missä laajuudessa kuuleminen tulisi toteuttaa ja soveltaa eri kuulemismenetelmiä ja työkaluja kuulemisen laajuus sekä valmistelun vaihe huomioiden.

Kuulemiskäytänteiden kehittämisessä tärkeää on se, että ajantasaista tietoa säädöshakkeista löytyy avoimesti verkosta (hankeikkuna) mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja kaikki lausuntomenettelyt löytyvät yhdestä paikasta (lausuntopalvelu). Tämä helpottaa valmistelun seuraamista ja sidosryhmien ja yleisön osallistumista.

Digitaalisen osallistumisen palvelut tulee suunnitella niin, että ne linkittyvät toisiinsa ja tieto liikkuu automaattisesti järjestelmien välillä. Lausuntopalvelua uudistettaessa palvelujen ja tiedon väliset linkitykset tulisi suunnitella toimivaksi kokonaisuudeksi.

Uuden teknologian mahdollisuuksia valmistelun ja kansalaisvuorovaikutuksen välillä tulisi selvittää ja kokeilla sekä huomioida uudet työkalut kuulemiskäytänteiden uudistamisessa. Uusien teknologiaratkaisujen avulla (robottipuhelut, digitaaliset osallistumisalustat, äänitiedostot, chatbotit ym.) palautteiden ja kommenttien keräämisessä voitaisiin lisätä ja helpottaa vuorovaikutusta eri sidosryhmien kanssa. Myös tekoälyn mahdollisuuksia lainvalmistelutyön ja lausuntomenettelyn tukena tulisi kehittää.

Esimerkiksi Sitran jatkokehittämä Polis-osallistumisalusta soveltuisi kansalaisten suoraan kuulemiseen myös lainvalmistelussa. Alustan käytöstä julkisen hallinnon työkaluna on saatu hyviä kokemuksia esimerkiksi hyvinvointialueilta. Poliksen tai muiden digitaalisten osallistumisalustojen käyttöä kansalaiskuulemisen välineenä puoltaisivat myös niiden suomat mahdollisuudet laajentaa kuulemista erilaisiin kielivähemmistöihin. Erilaiset osallistumisalustat hyödyntävät nykyisin reaaliaikaisia kielenkäännöstyökaluja, joiden ansiosta osallistujat voivat käsitellä aiheita alustalla kokemusperäisesti, omalla kielellään sekä omin sanoin ja termein. Digitaalisen osallistumisalustan välityksellä osallistuminen ei myöskään edellytä viranomaiskielen tai tutkimustermien osaamista.

Ikäheimo Hannu
Sitra

Hiilamo Henna
Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra - Demokratiainnovaatiot -ohjelma